

انسان‌های خوب آینده در گروی تحول دیجیتال

◀ الهام اعتمادی‌فر، مدیر دبستان دوره اول، ناحیه ۲

یک‌دیگر متصل باشند که اتصال آن‌ها به مکان وابسته نباشد و در هر نقطه بتوانند کار خود را انجام داده و پشتیبانی‌های لازم را به صورت دیجیتال دریافت کنند. تعامل خوب با هم‌کاران و دانش‌آموزان، ارتباط بهتر افراد تیم با هم، اشتراک‌گذاری اطلاعات و بهره‌وری از آن در این عصر با استفاده از بستر رسانه‌های اجتماعی محقق می‌شود. برگزاری وبینارها جهت ارتقای دانش و تخصص، گزارش به موقع، مشارکت در انجمن‌های برخط و فراهم آوردن فضای دور کاری از طریق جلسات برخط، نمونه‌ای از این فعالیت‌ها است.

● دانش‌آموزان این عصر

این دانش‌آموزان، بومی‌های عصر دیجیتال هستند. با فن‌آوری به دنیا آمده و بدون اطلاعات پایه این دنیا نگذاشته‌اند. فرآیند یادگیری در این بچه‌ها سریع‌تر از نسل‌های گذشته است. روحیه کارآفرینی دارند. دنبال ساختن شغل و جامعه هستند و نه به دنبال شغل. نسل مقلدی نیستند و صحبت‌های پدر و مادر را آن‌گونه که در نسل‌های گذشته شاهدش بودیم، دنبال نمی‌کنند. ممکن است به غلط تصور کنیم که آن‌ها احترام گذاشتن را بلد نیستند، در صورتی که آن‌ها سبک زندگی خود را دارند، به گونه‌ای که ابراز وجود کرده و در مورد علایق‌شان تمایل به گفت‌وگو دارند. می‌توانند تجربیات آنلاین و آفلاین را با هم تلفیق کنند. مباحث اطلاعات‌محور را بلد هستند، چراکه به راحتی در موتوهای جست‌وجوی اینترنتی به این اطلاعات دسترسی دارند. به دلیل هجوم اطلاعات و محرک‌های هیجانی، قدرت تمرکز در آن‌ها کاهش یافته است و مهارت استفاده از موبایل را به خوبی بلدند. البته باید به این نکته هم توجه داشت که مهارت استفاده از فن‌آوری به معنای سطح هوشی بالاتر در آن‌ها نیست.

● مدرسه در عصر دیجیتال

در عصر اطلاعات، مدرسه توسعه‌محور است، یعنی در این مدرسه، دانش‌آموزان به عنوان اصلی‌ترین عامل توسعه به بهترین شکل ممکن آموزش داده می‌شوند. شاخصه‌های مدرسه در عصر اطلاعات عبارت است از: علمی‌گرایی، مهارت‌پذیری، پژوهش‌گرایی، انعطاف‌پذیری و تفکر به شیوه سیستمی. در مجموع نهادینه‌شدن مهارت‌های پایه‌ای، مهارت‌های فکری و مهارت‌های شخصی باید میراث مدرسه در این عصر باشد. کادر آموزشی در مدرسه‌ی توسعه‌گرا برای میزبانی از دانش‌آموزان دیجیتالی نه تنها در برابر تغییرات مقاومت نمی‌کند بلکه به دلیل داشتن انعطاف لازم از هرگونه تغییر و پیشرفت استقبال خواهد کرد.

حضرت علی (ع) می‌فرماید: فرزندان‌تان را بر آداب خود تربیت نکنید، چرا که آن‌ها برای آینده و زمانی غیر از زمان شما آفریده شده‌اند. (امیرالمومنین، ۱۴۰۴). با توجه به ارتباط این حدیث گران‌قدر با موضوع مقاله بیابید در عصر دیجیتال، باب آفرینش را از نگاهی نو بنگریم و کتاب بینش را از نگاهی نو بنگاریم، چراکه تحول دیجیتال یک فرصت نیست، بلکه یک الزام است. در ابتدای امر جهت فهم بهتر لازم است تعاریفی را با توجه به موضوع ارائه دهیم.

● عصر دیجیتال

زمان حاضر است که در آن بسیاری از امور از طریق کامپیوتر انجام شده و حجم بسیاری از اطلاعات از طریق فن‌آوری در دسترس عموم قرار می‌گیرد. برهه‌ای از تاریخ که در آن استفاده از فن‌آوری‌های دیجیتال در سراسر دنیا رایج و گسترده شده و وابسته‌گی بشر به این فن‌آوری به بالاترین حد خود رسیده است. از ویژگی‌های عصر دیجیتال خلاقیت‌محور بودن آن است. افراد باید خلاق و ریسک‌پذیر باشند، از ابهام نهراسند و همواره حرکت را به سکون ترجیح دهند. تفکر نوآورانه داشته باشند و بر اساس آن عمل کنند. پلتفرم‌محوری، ویژگی دیگر عصر دیجیتال است. وجود یک پلتفرم خوب در سازمان، امکان تعامل تعداد قابل توجهی از افراد و ارائه‌ی فعالیت آن‌ها را به ساده‌ترین شکل ممکن فراهم می‌سازد. اکوسیستم‌محوری هم از ویژگی‌های این عصر است. در یک اکوسیستم کاری سالم، تمامی اقدامات و تعاملات به افزایش

عملکرد و بازدهی منجر می‌شود. عدم همراهی یک هم‌کار می‌تواند موجب نارسایی در عملکرد سایر اعضا و مخدوش کردن مجموعه شود. یکی از ویژگی‌های عصر دیجیتال تعامل و اتصال است که موجب می‌شود تا کارکنان

به گونه‌ای به

● آموزگاران این عصر

می‌بینیم که نه دانش‌آموزان همان دانش‌آموزان قدیمی هستند و نه مدرسه محدود به دیوارهای آجری می‌شود. بنابراین دنیای آموزشی متفاوت، معلم‌های متفاوت می‌خواهد. برای رسیدن به این هدف کادر آموزش باید سرمشق فکری خود را تغییر دهد. به‌عنوان نمونه اگر در بیست سال گذشته تغییر روش‌های سنتی آموزش یک انتخاب بود، امروزه یک الزام به‌شمار می‌آید. مغز دانش‌آموزان گویا شده و عطش شدیدی به جست‌وجو دارد، پس تنها با سوق دادن آن‌ها به سمت کشف آگاهانه و هدفمند در چارچوب قواعد علمی، می‌توان حضور روحی و جسمی ایشان را در کلاس درس تضمین کرد. اولیای مدرسه باید در بستر دیجیتال دست به تحول اندیشه‌ها و مهارت‌های خود بزنند. آموزگاران به‌عنوان مدیران کلاس باید در ایجاد رابطه‌ی دوستانه با دانش‌آموزان، توانمند باشند. با انجام شیوه‌های آموزش مشارکتی، تیم‌سازی و تعریف پروژه‌های مختلف، رابطه‌ای ایجاد کنند که در آن دانش‌آموز و معلم هر دو دل‌بسته‌ی کلاس درس باشند. آن‌ها می‌توانند در امور مختلف مشاور دانش‌آموزان بوده و چرایی و چه‌گونه‌گی اهمیت هر درس را برای دانش‌آموزان تشریح کنند. اساس کار خود را بر پایه‌ی خودسنجی یا ارزیابی شخصی توسط دانش‌آموزان قرار دهند. نیازهای دانش‌آموزان را بر اساس هر نظریه‌ای شناسایی کرده و برنامه‌های کلاس را بر اساس آن تدوین کنند. گره‌زدن یادگیری درس به احساس افتخار، بالنده‌گی و غرور دانش‌آموزان موجب احساس شایسته‌گی، پیشرفت و تعلق خاطر به کلاس و مدرسه در آن‌ها خواهد شد. باید بدانیم و به بچه‌ها نیز بیاموزیم که تعریف دانایی در عصر دیجیتال تغییر کرده است. امروزه مالکیت اطلاعات ارزش چندانی ندارد بلکه توانایی دسترسی به اطلاعات است که دانشمندان را قدرتمند می‌سازد. از آنجایی که در این عصر، اطلاعات به‌وفور یافت می‌شود و در این میان ممکن است برخی اطلاعات نادرست و یا ضد و نقیض باشند، باید مهارت نقد و تفسیر اطلاعات را در دانش‌آموزان پرورش داد تا دانش‌آموزان در این دریای بی‌کران اطلاعات غرق نشده و بتوانند سره را از ناسره تشخیص دهند. توانایی یافتن پاسخ درست سؤالات از منابع قابل اعتماد و مقایسه انواع رویکردها در حل یک ابهام با استفاده از منابع برخط، نشانه‌ی دانایی است. یادگیرنده‌گان در این محیط نه تنها به یادگیری می‌پردازند بلکه مهارت‌های تفکر انتقادی، هدایت شده و از همه مهم‌تر مهارت چه‌گونه یادگرفتن را می‌آموزند و به یادگیرنده‌گانی مداوم تبدیل می‌شوند. (گریسون و آندرسون، ۱۳۸۴).

با توسعه‌ی فن‌آوری‌های دیجیتالی شکل، ماهیت، فرآیند و نحوه‌ی کارکرد اغلب فن‌آوری‌های پیشین دست‌خوش تحول شده است. در این بستر، نظام‌های آموزشی باید تلاش کنند تا کودکان امروز و شهروندان فردا با ماهیت، کارکرد، نحوه‌ی ارزیابی، توسعه و با نحوه‌ی طراحی این فن‌آوری‌ها آشنا شوند. سواد فن‌آورانه یکی از الزامات جامعه‌ی اطلاعاتی و اساس توسعه و تحولات

پیش‌روی دانش‌آموزان است. علاوه بر تغییرات ذکر شده باید توجه داشت که بهترین جایزه و تشویق برای متولدین دهه هشتاد و نود، دیده‌شدن در مدرسه و کلاس درس است که می‌توان در ارزیابی کار دانش‌آموزان علاوه بر سنجش صحت یافته‌های پژوهشی و محک‌زدن فرآیند تحقیقاتی، تولیدات رسانه‌ای دانش‌آموزان را نیز به نمایش گذاشت و رقابتی سالم مبتنی بر تلاش علمی و خلاقیت هنری-رسانه‌ای به راه انداخت.

بهتر است اساس کار آموزش را بر پایه‌ی تبدیل دانش‌آموزان به انسان‌های خوب آینده بنا کنیم و به جای آموزش محتوا، عملکرد دانش‌آموزان را بسنجیم، به این ترتیب است که ادبیاتی جدید وارد حوزه‌ی آموزش و پرورش می‌شود که مضمون آن تربیت نا‌آور خواهد بود. برای تربیت انسان‌های خوب در عصر دیجیتال لازم است تا تفکر فلسفی، استراتژیک، چابک (سریع فکر کردن و جایگزینی)، نقادانه و خلاق را در ذهن و ضمیر دانش‌آموز نشانند و مهارت توسعه‌ی فردی و مهارت برنامه‌ریزی را در آن‌ها پرورش داد.

● مدیران در عصر دیجیتال

مدیران مدارس نیز همانند مدیران سازمان‌های پویا و تحول‌گرا باید مهارت شناسایی و طرح مسئله را در خود پرورش داده و تمام توجه خود را به حل مسئله معطوف نکنند. پرسش‌گر بودن یکی از شاخصه‌های آموزش در مدارس توسعه‌گرا است. عصر دیجیتال نیاز به مدیران متفاوت، چابک و هوشیار دارد تا مدرسه را به انطباق با سرعت بی‌سابقه عصر اطلاعات برسانند. مدیران باید تصمیمات خود را بر اساس مستندات اخذ کنند و از داده‌ها و اطلاعات به خوبی بهره بگیرند. مدیران چابک روابط خوبی با دیگران دارند، به‌گونه‌ای که به دیگران انگیزه می‌دهند و الهام‌بخش فعالیت آن‌ها می‌شوند.

● پایان‌بندی:

با این آماده‌گی‌ها به سمت آموزشی خواهیم رفت که در آن بتوانیم هم مفاهیم را در نسل امروز جا بیندازیم و هم رابطه‌ی سالمی میان نسل‌ها ایجاد کنیم. قدم اول می‌تواند فهم و پذیرش نسل جدید باشد. در پایان باید یادآوری کرد که رسانه‌های دیجیتال آمده‌اند تا بمانند و فراگیر شوند. آن‌ها ابزارهای خوبی برای سرگرمی و آموزش هستند اما باید با احتیاط از آن‌ها استفاده کرد تا به قیمت از دست دادن تعاملات واقعی و روابط حضوری تمام نشود. ■

● منابع:

- ابن ابی‌الحدید، عبدالحمید. (۱۴۰۴)، «شرح نهج البلاغه»، ترجمه‌ی غلامرضا لایقی، جلد ۲، قم.
- گریسون، رندی و آندرسون، تری. (۱۳۸۴)، «یادگیری الکترونیکی در قرن بیست و یکم»، ترجمه‌ی سعید صفایی موحی، نشر علوم و فنون، تهران. ■